

26.06x34.36	1/2	עמוד 2	ידיעות אחרונות - המוסף לשבת	26/06/2020	73490056-4
האוניברסיטה הפתוחה האוניברסיטה הפתוחה הוצאה לאו - 25790					

נחום ברנע

סיפוחי בדים
נחום ברנע

אם אין לחם

ביום שלישי בערב התקיימו שתי הפגנות במרכז תל-אביב. האחת, ברחבת המוזיאון, סיפקה במה לגרעין הקשה של הביביסטים. ההפגנה תיזכר בגלל ההתנפלות של גורמים בקהל על עמיתנו, העיתונאי אמנון אברמוביץ'. האיום היה ישיר ומוחשי, לא רק מילולי. בעקבות האירוע שבה ועלתה לסדר היום שאלת האחריות של נתניהו למעשים של תומכיו. אכן, נתניהו הוא מסית-על. הוא לא למד דבר ולא שכח דבר מרצח רבין.

אבל הטלת כל האחריות על נתניהו היא המלאכה הקלה. בכל מה שנוגע להסתה, המערכת המשפטית חיה בגן ערן של שוטים. כשם חופש הביטוי היא מקדשת את חופש השיסוי. זה נשמע יפה, מתקדם, ליברלי, דמוקרטי, נאור, אבל לך תספר את סיפורי הפיות האלה לילד שחזר טף שיימינג ברשת, או לשופטת שמאיימים על חייה. לא העכבר גנב, החורר גנב, אמרו אבותינו. חייבת להימצא דרך משפטית לסגור את החור.

את הביביסטים אני מכיר מקרוב, גם כבן שיח, גם כמקולל וכמאויים. רובם אנשים מן היישוב, גורמטיבים לגמרי, שההסתופפות בצילו של מנהיג נוסכת בהם כוח, עד כדי אופוריה, עד כדי שיכרון.

אברמוביץ' איננו קורבן; הוא לא מבקש רחמים מאף אחד. הקורבן כאן הוא המרחב הדמוקרטי, שהולך ומתכווץ ומפנה מקום לאלים, לטרור. בתקופת חואן פרוז, הדיקטטור הפופוליסטי של ארגנטינה, נהגו להשתיק את קולות המתנגדים באמצעות תופים ענקיים, תופי טס-טם. בעירון הרשת החברתית תופי הטס-טם מופעלים במקש מקלדת, ישר מבמלפור. זאת תקלה קשה.

טעם של זעם

כאותו ערב הגעתי להפגנה האחרת, בכיכר רבין. את ההפגנה אירגנה דרכנו, תנועת מרכז-שמאל שהדמות המרכזית בה היא קובי ריכטר, טייס מצטיין בעבר, מעי שירי הארץ. ההפגנה ניסתה לקבץ יחד שני נושאים שעוד מדים על סדר היום: המשבר הכלכלי והסיפוח. הגיעו אלף איש, אולי פחות. הריחוק החברתי נשמד בלי שום קושי. היה משהו עצוב, מדכא, בתמונת הכיכר. נדמה שככל שמתרבות הסיבות להפגין, יורד מספר המפגינים, ויורד העניין. הדוברים, בכירי מערכת הביטחון בעבר ואנשי עסקים, נשאו אותם נאומים שנשא גנץ לפני שהצטרף לממשלה. בשורה התחתונה לא היה להם מה להציע – לא מנהיג, לא מפלגה, לא תוכנית פוליטית. הכניסה של כחול לבן והעבורה לממשלה השאירה מאחוריה ארמה חרוכה. שום דבר לא יכול לצמוח עליה כרגע, לא עץ ולא שיח.

אבל הזעם קיים. אני שומע אותו בשיחות עם צעירים שהוצאו לחל"ת שממנה לא ישוּבו; בזעקתם של בעלי עסקים קטנים שקופתם התרוקנה; בתחושת הבגידה המחריפה של מצביעי המרכז-שמאל; בתרהמה נוכח הקמפיין החצוף, חסר הבושה, להעשרת כיסו הפרטי של האורח נתניהו.

האם מתחת לפני הקרקע מפכים זרמי מחאה שמביקשים לפרוץ החוצה? ב-2011 קמו אוהלים ברוטשי-לד בגלל סיבות פחות גורליות. מחירי הדיור להשכרה בתל-אביב טיפסו פלאים, וצעירים התקשו לעמוד בהם. העלייה במחיר גבינת קוטג' ומוצרי צריכה נוספים העלתה לראש סדר היום את שאלת יוקר המחיה. הסוגיות האלה מתגמדות בהשוואה למכות שניחתו על הישראלים

מול המוסד: כוכבי

לפי אחד

המקורות,

המסקנה

שעלתה היא

שסיפוח עלול

להביא לקריסת

הרשות. נתניהו

וגנץ לא

חייבים לאמץ

אותה, אבל

לכל החלטה

יתלווה מעכשיו

דגל אדום

במשבר הנוכחי. המשבר יצר שילוב בין אבטלה המונית, תחזית כלכלית קשה, תרחישי אימה בתחום הבריאות ומערכת פוליטית אטומה, מושחתת, גסת לב ורוח, שרואגת בעיקר לעצמה. לכאורה, זה מרשם בטוח להוצאת אנשים לרחובות. אף על פי כן, הם לא יוצאים. ב-2011 נתניהו היה מבוהל. הוא הניח שמאחורי האוהלים ברוטשילד מסתתרים כוחות פוליטיים אדירים שמבקשים את נפשו. הפעם נדמה שהוא מבוהל פחות. אני מופתע נוכח התעוזה, נוכח הסיכונים שהוא מוכן לקחת. נתניהו של 2011 לא היה מעז לשלוח את יו"ר הקואליציה מיקי זוהר לוועדת הכספים כדי לפטור אותו מהמסים המגיעים ממנו כחוק. זוהר אמר שנתניהו סובל מ"נכות כלכלית". מארי אנטואנט הציעה לרעבי צרפת, "אם אין לחם, תאכלו עוגות". האמירה הפכה לסמל ליוהרה שלטונית שסופה מהפכה. מה יאמרו נכים אמיתיים על "נכות כלכלית" של מולטי-מיליונר?

תעלומת הרחוב

חברי הכנסת של כחול לבן נעדרו מהדיון השערו-רייתי בוועדת הכספים. זאת הייתה נקמתם הקטנה על היעדרותו של נתניהו מהצבעה שעורריית אחרת, זאת ששירתה את כחול לבן – ההצבעה על החוק הנורווגי. המחאה ברגליים לא ניקתה את הידיים. כמוכן מסוים, המהלך בוועדת הכספים חתם את הניצחון הגדול של נתניהו במערכה על השלטון. בדימוי מעולם הספורט, ההצטרפות של כחול לבן לממשלה סיימה את המשחק על כד הדרשא. הענקת הפטור ממסים הייתה הגביע. אל החיסול הפוליטי של כחול לבן נוספה ההתבטלות המוסרית. כמו

מה שלגיטימי בתקשורת, לא לניטימי בצבא: בניין גל"צ ב"פ | צילום: יובל חן

ב"חוות החיות" של ג'ורג' אורול, החיות הרעבות צופות במנהיגים שלהן, החזירים, כשהם מתיישבים לארוחת שחיתות עם בעל החווה.

יו"ר הוועדה משה גפני העביר את המהלך בוועדה. הוא העביר את המהלך למרות שיש ספק בחוקיותו ולמרות שההתמקדות של נתניהו באינטרסים האישיים שלו נמאסה עליו. גפני מאיים בזמן האחרון בגלוי שימנע מנתניהו להוביל את הקואליציה לבחירות רביעיות. עמיתו ליצמן תוקף את נתניהו בשיחות פרטיות: עלבון ההרחה מתפקיד שר הבריאות מלווה אותו. הוא מאשים את נתניהו בכפיות טובה.

אף על פי כן, הם העבירו לו מה שרצה. ככה הוא אוהב אותם, כועסים וכנועים.

ועדיין, הרחוב הוא תעלומה בעיניי. איפה רפני ליה, סתיו שפיר ואיציק שמולי בני ה-25. הם קמים בבוקר, מתייצבים בלשכת העבודה והולכים לים. בינתיים, המרד שלהם מתמצה בכך שפטרו את עצמם מחבישת מסכה. לא כולם, כמוכן. חלקם. זאת נקמתם במבוגרים. את רגשיר תיהם הם פורקים ברשת החברתית. בינתיים, הזעם ברשת לא מכין את המרד, אלא בא במקומו.

נתניהו לא מתרגש, ונראה שהוא יודע למה. את הסקר רים שאנחנו מממנים לו, הוא קורא לעומק, וסביר להניח שהוא לא מוצא שם זעם שמאיים על שלטונו. "מגיע לו", אומרים אנשים, גם אנשים שמשוערים לעזרה ממשלתית שאיננה. "מסכן, הוא עובר קשה".

מאיר יערי היה מנהיג מפ"ם. בקיבוצי השומר הצעיר העריצו אותו. על פי הביוגרפיה המצוינת שכתבה עליו אביבה חלמיש, בשנים של משבר כלכלי, כשחברי קי-בוצים עברו בפרך בשדות וקיבלו בחרד האוכל רק לחם וריבה, יערי ישב בדירה ששכרו לו בתל-אביב, חי את חי המעמד הבינוני בעיר והתאוונן כל הזמן כמה קשה לו. החרדים שיגרו מהאוהלים שלהם בקיבוץ מכתבים נרגשים והציעו למלא את כל מחסורו, רק שלא יתפטר.

לא, יערי לא דמה לנתניהו. הרמיון הוא רק בעיבודו שמפיל פולחן אישיות על חסידיו של מנהיג. הם לא רואים אותו כפי שהוא באמת, במעלותיו, בחסרונותיו. הערצתם מבלבלת אותו. הוא מאבד את האחיזה במציאות. נדמה לו שמתר לו הכל.

האמירה הקלאסית בסעיף הזה שייכת לזלמן (ויאמה) ארן, מראשי מפא"י. אחד מעמיתיו שאל אותו פעם מדוע הוא לא נוהג כמו כולם ולא הולך בעיניים עצומות אחרי בן-גוריון. "אני הולך בעיניים עצומות", השיב, "אבל מפעם לפעם אני פוקח אותן כדי לראות שבן-גוריון לא הולך בעיניים עצומות".

כמו בסוגיית הסיפוח, למשל.

דם, יזע וסיפוח

על פי הסקר שפירסם "ניו יורק טיימס" השבוע, המרד עמד הדמוקרטי לנשיאות, ג'ו ביידן, פתח פער של 14 אחוז על הנשיא טראמפ. ביידן מוביל בכל קבוצות המ-שנה, בכללן עצמאים ונשים לבנות משכילות, קבוצות שהעניקו את הניצחון לטראמפ ב-2016. המועמד הרפובליקני מוביל בדרך כלל בציבור הבוחרים הלכן. כרגע יש שוויון. זאת בשורה לא טובה לנשיא. אני חש אותה בתיבת המיילים שלי, שמלאה בהודעות אישיות, כאילו אישיות, חתומות טראמפ וכל בני משפחתו. מוזעים שם, אין ספק. מי שחושב שבמצב הזה השאלות האם סיפוח, כמה סיפוח, איפה סיפוח, מעניינות כרגע את דונלד טראמפ, שיחשוב. דיוויד פרידמן, השגריר האמריקאי, היה השבוע

26.82x33.05	2/2	עמוד 3	ידיעות אחרונות - המוסף לשבת	26/06/2020	73490123-9
האוניברסיטה הפתוחההאוניברסיטה הפתוחה הוצאה לאו - 25790					

אפס השפעה, מאה אחוז אחריות: זה מה שהרגישו רמטכ"לים בכל פעם ששידור בגל"צ חולל סערה ציבורית. התסכול מובן: רמטכ"ל יכול להשפיע על שידורי רדיו טהרן; אין לו מה לחפש ביפו

התחוזה: היא לא הייתה כזאת אף פעם, ואיננה עכשיו. היא גוף תקשורת אורחי שנשען על תקציב הביטחון ועל עבודתם הזולה של חיילים. מבחינת צה"ל, התחנה ושידוריה הם נטל וזק. צבא הוא ארגון היררכי, ממושמע, ממוקד מטרה. מה שלגיטימי בתקשורת, לא לגיטימי בצבא. קצינים שנחשפים למסרים שיוצאים מהתחנה – בכלל זה ראיונות עם, ננית, דובר המאס בעזה, או נאומים מתלהמים נגד הנשיא, בית המשפט העליון, המשטרה – לא מבינים מי נגד מי. וגם האזרחים לא מבינים.

אפס השפעה, מאה אחוז אחריות: זה מה שהרגישו רמטכ"לים בכל פעם ששידור בתחנה חולל סערה ציבורית. אפשר להבין את התסכול: רמטכ"ל יכול להשפיע בקלות על שידורי רדיו טהרן; אין לו מה לחפש ביפו. יום אחד, לפני המון שנים, נתתי טרמפ לישאל גלילי, מבכירי השרים בממשלת גולדה מאיר. הוא סיפר מה קרה לו כשיצא משיבת הממשלה. "ניגש אליי חייל במדים, אולי בן 18. 'השר גלילי', אמר, 'אני רוצה שת' דליף לי מה אמרו בישיבה'. תסביר לי, איך מרשים דבר כזה?"

תשובה טובה לא הייתה לי, אבל השתכנעתי. 40 שנה, אולי יותר, אני שואל מתי ישתררו את צה"ל משוריה של מטלות אורחיות, טעונות פוליטיות, ובראשן גלי צה"ל. לא צריכים לסגור את התחנה: אפשר להעביר אותה לידיים פרטיות ולהעסיק את החיילים והחיילות המוכשרים שעובדים בה במשימות שיש בהן תועלת לביטחון. גדי איזנקוט היה אחד הרמטכ"לים שהתחייבו פומבית לעשות זאת. הניירות הוכנו; נכתבה פקודה. שניים בלמו את המהלך: שר הביטחון ליכמן והמשי"ב גלילי. המשפט לממשלה דינה זילבר. שניהם טעו בהבנת הנשמע.

עכשיו הגיע תורו של הרמטכ"ל אביב כוכבי. באחת הפגישות הראשונות שלו עם בני גנץ כשר ביטחון הוא הודיע שהוא מבקש לנתק את התחנה מצה"ל. כוכבי נחוש, אבל ההחלטה לא בידי. ספק רב אם גנץ, במצבו השכיחי, ישכב על הגדר למען מהלך כזה; ספק אם נתניהו יתמוך. יש לו בתחנה מאחזים משלו, פרשנים מטעמו. נתניהו לא ממהר לפנות מאחזים.

שמאל או ימין, לכולם יש מקום ברדיו. יפרחו אלף ערוצים, אלף דעות, אלף שדרנים; כל המרחב האורחי פתוח בפניהם. צבא צריך להתעסק במלחמה ובמניעתה, לא בגלגולי תקשורת. ■

nahumb@yedioth.co.il

שבהם 80 אחוז מהאוכלוסייה נוצרים. הם מחליטים לספק את לבנון כולה, כולל בקעת הלבנון, טריפולי וביירות. הסיפוח בנוי על אשליה דמוגרפית: המארונים האמינו שיחד עם כל העדות הנוצריות האחרות הם יהיו רוב קטן בלבנון כולה.

הסיפור מתרחש בשנים שלאחר מלחמת העולם הראשונה. מושל צרפתי יושב בכיירות. בתוך הממשל מתנהל ויכוח בין הקו המשיחי לקו הפרגמטי. אותו ויכוח מתנהל בעדה המארונית. ב־1920 הצרפתים מכריזים על לבנון הגדולה. "זה היה ניצחון משולב של שני האגפים הקיצוניים בכנסייה המארונית ובקולוניאליזם הצרפתי", כותב ארליך.

50 שנה החזיקה מעמד החלוקה בין העדות בלבנון. המדינה פרוחה. המצב התהפך בשנות ה־70 של המאה שעברה, לאחר כניסת הארגונים הפלסטיניים, מלחמת האזרחים, עליית השיעים, המלחמות עם ישראל. "הנוצרים איבדו את ההגמוניה המספרית", כותב ארליך. "חלקם ירד ל־45 אחוזים, וחלקם של המארונים ל־25 אחוזים. נוצרים רבים ממשיכים לנטוש את הארץ. קולם רווי ייאוש, והוא נשמע היום יותר במערב מאשר בארצם. מי שראו את עצמם כיורשי הפיניקים, עליונים על שאר המקור מיים, בוטחים בתמיכתה של מעצמה מערבית, כבר אינם מצפים אלא לשרוד".

בספר יש דוגמה אחת לסיפוח שהצלחה: ההשתלטות של אבן סעוד על חצי האי ערב וסילוקה של השושלת ההאשמית לסוריה, לירדן ולעיראק. רק מלך אחד שרד מהשושלת ההאשמית – עבדאללה השני, מלך ירדן. האם כל רעב לטריטוריה חייב להסתיים במפח נפש, שאלתי.

"אם אתה מתנתק מהחיבור למציאות", השיב, "סופך שתשבור את הידיים והרגליים. כל תנועה לאומית זקוקה לחזון, אבל ההזיה אורבת בפתח".

לשבור את הגלים

כל חייל ותיק זוכר מה פגש בצבא; כל חייל ותיק זוכר מה לא פגש. במהלך כל השירות, בסדר ובמילואים, לא ראינו, לא חבריי ולא אני, הופעה של להקה צבאית. ככל שעברו השנים, ניתק הקשר בין הלהקות להוויי הצבאי, והן הפכו לחיות מחמד בלשכותיהם של אלופים. הרמטכ"ל רפאל איתן פיזר אותן. טוב עשה.

גלי צה"ל מכנה את עצמה "הבית של החיילים". זאת

בוושינגטון. הוא דן עם ג'ארד קושנר, תננו של טראמפ ובכיר יועציו, בתגובה האמריקאית לרעיונות הסיפוח של נתניהו. בישראל מקובל לחשוב שפרידמן תומך בסיפוח מרבי, וקושנר בדחייה. בישראל מוטרדים מההשלכות של הסיפוח על הגדה, על ירדן, על עזה, מתגובה חריפה של מדינות באירופה. בבית הלבן חושבים אך ורק בחירות. האם הכרה אמריקאית בסיפוח תשפיע על הצבעת האו"ם גלים? עד כמה שאני מבין, התשובה כרגע שלילית. אם אין מצביעים, למי אכפת.

צה"ל והשב"כ ערכו השבוע משחק מלחמה סביב הסיפוח. המשחק התנהל על עיוור: נתניהו נמנע מלהציג למערכת הביטחון מפות ולוחות זמנים. ראש המוסד יוסי כהן העריך שהתגובה בעולם הערבי הסוני, בכלל זה מדינות המפרץ, תהיה מאופקת, כמעט מינורית. כהן הביא את הבשורה מפגישות שערך, בין השאר, עם מלך ירדן. בצבא חשדו שההערכה מוזנמת. חילוקי הדעות בין צמרת המוסד לצמרת צה"ל משתרעים מעבר לוויכוח הזה. הם נוגעים לשאלה מה נכון לישראל לעשות מול איראן, האם להתמקד בפעילות חשאית או בהפצצות, כמו אלה שהיו בסוריה השבוע (ויחוסו על ידי מקורות זרים לישראל).

לדברי אחד המקורות, המסקנה שעלתה ממשחק המלחמה היא שסיפוח עלול להביא לקריסת הרשות הפלסטינית. נתניהו לא חייב לאמץ את ההערכה הזאת, גם לא גנץ, אבל לכל החלטה על סיפוח יתלווה מעכשיו דגל אדום: ראו, הוזהרתם.

ספר ההזיות

השבוע יצא לאור, בהוצאת **האוניברסיטה הפתוחה**, ספרו של פרופ' גני ארליך "הזיות סיפוח: עוברים כל גבול במזרח התיכון". הכותרת מבריקה, אבל מתעתעת: ארליך מתמחה בהיסטוריה של העולם הערבי. החלק של ישראל בספר שולי. ארליך מספר, בלשון שווה לכל נפש ובחן רב, על הזיות הסיפוח של שכנינו הערבים. "קריצה בעין עם בוקס בבטן", כך סיכמה את הספר פרופ' תמר הרמן.

איוו פרשייה בספר, שאלתי את ארליך, יכולה להיות משל שימושי לסיפוח בגדה? "לבנון", אמר. "זאת הרוג" מה הכי טובה. מיעוט נוצרי, המארונים, רואה את עצמו כיורשי הפיניקים, שליחי תרבות המערב במזרח התיכון, עליונים על הערבים. מעצמה גדולה, צרפת, עומדת מאחוריהם. מוצע להם להקים מדינה בחלק מלבנון, במחוזות

קריצה בעין: ארליך